

**Рецензија монографије „Експерименти серијске репродукције и естетски феномени“
проф. др Небојше Милићевића**

Књига професора Милићевића комбинује значајне теме из области психологије памћења и репродукције, психологије уметности и експерименталне естетике и представља синтезу и проширење дугогодишњег искуства аутора из позиције истраживача и теоретичара.

Студија се састоји из шест поглавља обима 200 страница, које покривају теме метода серијске репродукције, теоријска разматрања естетске еволуције и генезе индивидуалног уметничког дела, образложење нацрта истраживања и презентацију и дискусију налаза неколико сродних и надопуњујућих истраживања.

Аутор се бави темом измене запамћеног материјала током процеса репродукције, креативним и рецептивним процесима, варирајући инструкције и повезујући задатак са реалним и практичним контекстом у коме се опажање одиграва. Једна од особености и посебан квалитет овог истраживачког подухвата је и повратак старијих, помало маргинализованих али важних тема као што је сплет фактора који из психолошког поља сваке индивидуе, „стварају“ или „конструишу“ запамћено. Аутор је памћењу пришао са холистичке, оперативне позиције, свестан да је тиме делимично иступио из уобичајеног, тренутно доминантног научног миљеа. Враћајући се на претходеће кључне налазе, без обзира на њихову научну старост или географско место школе из које потичу, аутор чини напор да поново укључи памћење и креативност виђене као активну градњу, холистичке менталне операције у савремени научни фокус. Ова позиција аутора показује његово настојање да психолошке феномене обухвати са ширег аспекта, са уважавањем фактора окружења, културе, образовног нивоа, интрапсихичке динамике. Иако би сигурно било једноставније приступати му са безбедне, парцијалне позиције каква је уобичајена за експерименталну психологију, аутор престапа преко микро налаза тражећи смисао у ширим терминима тока, историје, трансформације кроз време, варирања развојне линије дела, уметности и културе као целине.

Емпиријски део истраживања нас уводи детаљније у питања развоја визуелног решења кроз серијску репродукцију и снимање финијих, суптилних компоненти естетског одговора на овај развојни ток. Истраживање је настало кроз пажљиво праћење и промишљање претходећих налаза, на основу тога аутор ствара нови и оригинални научни приступ који комбинује кључне одлике претходних истраживања, и то све са великим поштовањем које аутор исказује према претходећим идејама и личностима. Окупљени извори из различитих области (психологија памћења, социјална психологија, психологија уметности, експериментална естетика) и из различитих времена - од почетака емпиријских истраживања естетског доживљаја у 19-ом веку до данас, налазе заједничку тачку пресека кроз нови концепт који проф. Милићевић развија и примењује. Многи од налаза, они који потврђују хипотезе као и они који их не потврђују већ отварају нова питања, представљају изазов читаоцу за промишљање. Аутор вешто и опрезно приказује налазе, остављајући

простор читаоцу да сам/сама дорађује даље ове идеје. Без обзира на робустни статистички оквир емпиријског дела књиге, чак и неупућеном читаоцу заинтересованом за уметност и естетику, јасно су видљиви кључни налази који представљају драгоцен подстицај за преиспитивање ове теме, отварање нових идеја и постављање нових питања. Јер основна вредност овог рада не лежи само у одговорима на питања којима се бави већ истовремено и у стварању простора у коме се отварају, на основу изнетог, нова питања и подстиче радознали дух у акцији. Ту се снимају fine разлике естетског доживљаја између ствараоца и публике, питања доминантног укуса епохе, питања живе динамике стварања које су све заједно више него драгоцене. Поготово у времену коме сведочимо, које преиспитује појам културе, тежи да обрише разлике између дубоког и плитког, вечног и пролазног, изазивајући збуњеност и ужурбаност у конзумацији уметности, где су се значај удубљивања у сопствени доживљај и поштовање према унутрашњем естетском простору неоправдано нашли у другом плану. Из такве перспективе напор проф. Милићевића добија додатно на значају нудећи координатни систем бољег разумевања естетског доживљаја.

С обзиром на наведене аргументе, препоручујем издавачу да се рукопис књиге „Експерименти серијске репродукције и естетски феномени“ професора доктора Небојше Милићевића, психолога, публикује, јер ће сигурно допринети развоју тема које су од великог значаја за психологију, као и за разумевање уметности и културе. Верујем да је ова књига, настала као израз дугогодишњег дисциплинованог бављења темом, привлачна свакоме ко је заинтересован за естетски доживљај и психолошки значај који он носи. Књига је написана са пажљиво балансиране позиције аутора, позиције поштовања односа између теорије и емпиријске праксе – у финој равнотежи која је грађена великим научним искуством и љубављу према овој теми.

Сматрам да се књига „ЕКСПЕРИМЕНТИ СЕРИЈСКЕ РЕПРОДУКЦИЈЕ И ЕСТЕТСКИ ФЕНОМЕНИ“, аутора проф. др Небојше М. Милићевића може сврстати у монографско научно дело и са задовољством, предлажем Наставно-научном већу Филозофског факултета у Нишу да монографију прихвати за објављивање.

У Београду, 28.06.2024.

Проф. др Бојана Шкорић

редовни професор Факултета ликовних уметности

Универзитет уметности у Београду